

Nr 158

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.; given Stockholms slott den 24 april 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att förbud införes mot import och tillverkning av s. k. springstiletter och springknivar. Vidare föreslås att dylik stilet eller kniv inte heller skall få förvärfvas eller innehavas av den som ej fyllt 21 år eller överlåtas eller upplåtas till sådan person. Överträdelse av förbud skall medföra straff och förverkande. Även vårdnadshavare till barn under 15 år skall kunna straffas, om barnet med hans vetskap innehar springstilet eller springkniv.

Förslag

till

Förordning**om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Med *springstilet* avses i denna förordning stickvapen med klinga, som medelst fjädermekanism eller liknande anordning snabbt kan fällas eller skjutas ut ur skaffet. Med *springkniv* förstås en på motsvarande sätt konstruerad kniv.

2 §.

Springstilet och springkniv må ej förvärvas eller innehavas av den, som ej fyllt 21 år, eller överlåtas eller upplåtas till sådan person.

Ej heller må springstilet eller springkniv tillverkas i eller införas till riket; dock må sådant föremål transiteras till ort utom riket.

3 §.

Bryter någon mot vad i 2 § sägs, straffes med dagsböter. Stiletten eller kniven skall, även om straff ej ådömes, vara förverkad till kronan, om det ej är uppenbart obilligt. Vad nu sagts om straff och förverkande skall gälla jämväl vid försök till olovlig införsel av springstilet eller springkniv.

Innehaves springstilet eller springkniv av barn, som ej fyllt 15 år, skall den som har vårdnaden om barnet straffas med dagsböter, därest han haft vetskap om innehavet och ej gjort vad på honom ankommit för att förhindra det.

4 §.

Angående beslag av springstilet och springkniv skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning, med följande avvikelser.

1. Vad i 27 kap. 7 § rättegångsbalken är stadgat om att åtal skall väckas inom viss tid skall ej gälla i annat fall än då rätten utsatt sådan tid.

2. Väckes ej åtal, prövar åklagaren, huruvida stiletten eller kniven skall vara förverkad enligt vad i 3 § sägs. Förordnande därom meddelas skriftligen. Om ej påföljden förelagts och godkänts i samband med strafföreläggande, äge den, från vilken beslaget skett, hos åklagaren anmäla missnöje

med förordnandet inom en månad från det han erhöll del därav. Anmäles missnöje, har åklagaren att, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan om stilettens eller knivens förverkande. Sker det ej inom en månad från det anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

5 §.

Har springstilett eller springkniv inkommit till riket, må stiletten eller kniven, därest den icke skall vara förverkad enligt 3 § och hinder ej heller eljest möter mot utförsel, återutföras på de villkor och i den ordning tullstadgan föreskriver i fråga om returfortullning. Sker ej återutförsel inom föreskriven tid, tillfaller stiletten eller kniven kronan.

Denna förordning träder i kraft den — — —

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 april
1959.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om *införande av förbud mot innehav av stiletter m. m.* samt anför härvid följande.

Sedan någon tid har det alltmer utbredda innehavet bland ungdom av stiletter och andra stickvapen tilldragit sig uppmärksamhet. Åtgärder för att förhindra försäljning av stiletter i synnerhet till minderåriga har påkallats i riksdagen genom interpellationer 1957 av fru Torbrink och 1958 av herr Björkänge. Skilda åtgärder har också vidtagits i detta syfte. Sålunda har berörda branschorganisationer vid flera tillfällen uppmanat sina medlemmar att inte saluföra stiletter och liknande redskap, och Kungl. Maj:t har den 19 december 1958 beslutat, att införsel utan importlicens från och med den 1 januari 1959 inte får äga rum av stiletter, dolkar och andra liknande vapen med framspringande blad eller klinga samt delar därav.

I svaret på interpellationen av herr Björkänge förklarade jag, att jag ansåg att man borde överväga att förbjuda själva innehavet av ifrågavarande vapen och låta närmare undersöka, i vilken form ett sådant förbud skulle kunna meddelas och vilka bestämmelser som erfordras för att endast sådana stickverktyg som inte tjänar något nyttigt ändamål kommer att omfattas av förbudet. Den 12 december 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens kriminaltekniska anstalt att verkställa en dylik undersökning.

Anstalten har den 11 mars 1959 redovisat resultatet av undersökningen och inkommit med förslag till förordning angående förbud mot innehav av stiletter.

Över förslaget har efter remiss yttranden avgivits av riksåklagarämbetet, hovrätten över Skåne och Blekinge, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, kommerskollegium, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro, Västernorrlands och Norrbottens län, polisverksamhetsutredningen, föreningen Sveriges lands-

fogdar, föreningen Sveriges polismästare, föreningen Sveriges stadsfiskaler, föreningen Sveriges landsfiskaler, Målsmännens riksförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges järnhandlareförbund, Cykel- och sporthandlarnas riksförbund och Sveriges leksakshandlares riksförbund. Kommerskollegium, överståthållarämbetet och länsstyrelserna har i sin tur inhämtat yttranden från olika myndigheter och organisationer och fogat dessa yttranden vid sina remissvar. På grund härav föreligger i ärendet yttranden jämväl från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Gävle, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, polismästaren samt ordnings- och kriminalpolisintendenterna i Stockholm, landsfogdarna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Västernorrlands och Norrbottens län, poliskamrarna i Malmö, Hälsingborg, Göteborg och Örebro, landsfiskalerna i Karlskoga och Boden, drätselkammaren och barnavårdsnämnden i Luleå, socialvårdskonsulenten i trettonde distriktet, föreningen Malmöhus läns landsfiskaler och Skånes järnhandlareförening.

Vidare har Unga Örnars Stockholmsdistrikt i skrivelse den 8 april 1959 framfört vissa synpunkter.

Jag anhåller nu att få upptaga detta ärende till närmare behandling.

Statens kriminaltekniska anstalts utredning och förslag

Anstalten har inhämtat uppgifter från poliskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Örebro angående vad polisen under de senaste åren erfarit om förekomsten av stiletter i orten och i vilken utsträckning stiletter använts som angreppsvapen.

Från Stockholm har rapporterats, att i ett större vakt-distrikt i stort sett $\frac{1}{5}$ av omhändertagna barn och ungdomar i åldern 13—20 år hade varit försedda med stiletter och att man i ett annat vakt-distrikt hade gjort den iakttagelsen, att många ynglingar anser det vara nödvändigt att inneha stiletter för att kunna accepteras som medlem i gängen. Sedan 1957 hade stiletter använts i samband med misshandel, rån och andra brott vid ett 20-tal olika tillfällen.

Poliskammaren i Göteborg har meddelat, att man där observerat att särskilt ungdomsvårdsskoleelever vid omhändertagande innehått stiletter och knivar. I sex fall hade stiletter eller liknande vapen kommit till användning i samband med brott.

I Malmö har det vid många tillfällen kunnat konstateras, att framför allt ynglingar, som omhändertagits i samband med tillgrepp av bilar, varit beväpnade med stiletter. Sådana eller liknande stickvapen hade begagnats vid misshandel eller hot om misshandel i fem olika fall, varjämte en 15-årig pojke med ett dylikt vapen skadat en jämnårig kamrat under lek.

Från Norrköping och Örebro har anmälts tre liknande fall.

Anstalten redogör härefter för de bestämmelser, som f. n. skulle kunna åberopas för att taga ifrågavarande vapen i beslag.

Jämlikt 27 kap. 1 § rättegångsbalken må föremål tagas i beslag, som skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat. Vid misstanke om mord, dråp eller misshandel, där vapen eller tillhygge kommit till användning, och vid resande av livsfarligt vapen kan alltså beslag äga rum. Så kan även ske, då kniv eller dylikt använts såsom inbrottsverktyg.

Förverkande av stiletter kan enligt 2 kap. 17 § strafflagen komma i fråga, om den brukats såsom hjälpmedel vid straffbelagd gärning, såvida ägaren eller någon, som är i hans ställe, uppsåtligt förövat gärningen eller medverkat till denna eller tagit befattning med stiletten i samband med förberedelse till brott. Även i andra fall kan enligt samma lagrum förverkande ske av föremål, som på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning. Rätten kan i stället för förverkande föreskriva åtgärd till förebyggande av missbruk.

Anstalten säger sig inte känna till huruvida 2 kap. 17 § strafflagen någon gång tillämpats beträffande ifrågavarande stickvapen. I flagranta fall torde enligt anstalten en stiletter, som innehaves av person som gjort sig känd för sådant levnadssätt att han kan tänkas komma att begagna stiletten som angreppsvapen, kunna förklaras förverkad. Eftersom domstolarna inte kan antagas vara benägna att tillämpa stadgandet annat än i extrema fall, anser anstalten att bestämmelsen såsom medel att komma tillrätta med de nuvarande missförhållandena endast har ett teoretiskt värde.

I detta sammanhang upptar anstalten också det inledningsvis berörda importlicenstvånget för stiletter, dolkar och andra liknande vapen med framspringande blad eller delar därtill. Enligt vad anstalten inhämtat innebär bestämmelserna, som gäller fr. o. m. den 1 januari 1959, i sin praktiska tillämpning, att nämnda vapen inte kommer att importeras till riket.

Frånsett de fall, som nu angivits, saknar samhället enligt anstalten legala möjligheter att inskrida mot innehav av stiletter och dylikt.

Anstalten redogör vidare för vissa i England och Förenta Staterna gällande bestämmelser.

I England gäller sålunda sedan 1953 förbud mot att bära anfallsvapen på offentlig plats utan tillstånd eller skälig ursäkt.

Fråga om förbud mot tillverkning och försäljning av stiletter har också varit föremål för debatt i engelska parlamentet men någon lagstiftning härom har ännu ej genomförts i England.

Däremot har i Förenta Staterna 1958 antagits en federal lag angående förbud mot tillverkning, tillhandahållande och innehav av springknivar. Med springkniv avses i lagen kniv, vars blad utfälles automatiskt genom tryck på en knapp eller annan anordning på knivens skaft eller genom tyngd-

kraft eller centrifugalkraft. Från lagens tillämpning undantages militärpersonal i tjänsteutövning och enarmade personer. De sistnämnda äger inneha springkniv med ett högst tre tum långt blad.

I staten New York gäller därjämte en författning, som förbjuder tillverkning, överlåtelse och innehav av farliga vapen, till vilka räknas springkniv och tyngdkraftskniv, definierade på ungefär samma sätt som i den federala lagen.

Anstalten har gjort en undersökning för att utröna, vilka olika typer av ifrågavarande vapen som förekommer i allmänna marknaden i Sverige.

Stiletten med fast, sylliknande klinga har icke påträffats i annan form än såsom papperskniv. Däremot finns slidknivar med spetsigt dubbeleggat blad, som närmast torde kunna betecknas som dolkar och som saluförts sedan lång tid tillbaka.

Ett vapen, som den senaste tiden rönt stor efterfrågan, är springstiletten. Dessa stiletter, som är av italienskt ursprung, förekommer i stort sett endast i en modell, men av varierande storlek. I hopfällt skick är klingan infälld i handtaget och genom en säkringsbar utlösningknapp påverkas en fjädermekanism, som slår ut en spetsig och dubbeleggad klinga i fastlåst läge.

Mera allmänt förekommer i handeln så kallade springknivar, vilka anses vara föregångare till springstiletten. Dessa knivar, som har ett mycket varierande utförande, är ursprungligen avsedda som jaktknivar. De har alla den likheten, att bladet utfälles med utlösningmekanism. Knivbladet har överlag konventionell utformning, men utpräglat spetsigt blad förekommer på vissa typer. En typ har sålunda en allmän utformning, som nära överensstämmer med springstiletten. I en speciell typ av springkniv ligger bladet helt dolt i skaftet men kan vid tryck på en spärr bringas att genom sin egen tyngd eller genom en i skaftet befintlig fjäder pressas ut till blottat läge. Denna kniv brukar benämnas fallskärmsjägare- eller commandokniv. Olika typer av springkniv finns, på vilka ett större blad genom fjäderpåverkan är automatiskt utfällbart. En del springknivar är försedda med patronutdragare för jaktgevär. Springknivarna kan även vara utrustade med andra verktyg, såsom såg, korkskruv, skruvmejsel eller konservöppnare. Slutligen har vid undersökningen påträffats kastknivar, så konstruerade att tyngdpunkten är förlagd mot knivens spets med påföljd att den vid kast erhåller styrning.

Med utgångspunkt från den sålunda gjorda undersökningen uppställer anstalten följande definitioner på de vapen, som anstalten anser böra omfattas av förbudslagstiftning och som anstalten gemensamt benämner stickvapen.

Stiletten, stickvapen med handtag och fast klinga, som är sylliknande smal och spetsig samt vanligtvis flereggit.

Springstiletten, stiletten med infällbar klinga, som genom en automatisk ut-

lösningmekanism momentant kan fällas ut, antingen genom fjädertryck eller på annat sätt.

Springkniv, kniv med infällbart knivblad, som genom en automatisk utlösningmekanism momentant kan fällas ut, antingen genom inverkan av fjädertryck eller på annat sätt.

Kastkniv, kastvapen bestående av handtag och vanligen fast, symmetriskt och spetsigt blad, där knivens tyngdpunkt är förlagd nära bladspetsen.

Vid kontakt med grossistfirmor i Stockholm har anstalten erfarit, att deras försäljning inte omfattat stiletter med fast klinga men däremot springstiletter och springknivar, som sedan fem år importerats från Italien och Tyskland. Uppgifter om försäljningens omfattning har firmorna inte velat lämna men de har upplyst, att efterfrågan på springknivarna under nämnda tid varit relativt jämn, medan efterfrågan på springstiletterna ökat under senare tid, enligt företagens uppfattning i takt med pressens uppmärksammande av detta vapen.

Av stickprovsundersökningar i detaljhandeln har anstalten funnit, att inga slag av stiletter numera saluföres i järnaffärerna men att dylika finns i en del vapen- och sportaffärer.

Av de olika undersökningar, som anstalten sålunda gjort, drar anstalten följande s l u t s a t s e r.

I fråga om förekomsten av stiletter och andra liknande stickvapen kan — i avsaknad av uppgifter från grossist- och detaljhandeln — något påstå-ende om att de är allmänt förekommande inte göras. Det material, som tillhandahållits från tillfrågade polisdistrikt, utgör inte heller någon säker grund för ett bestämt påstående härutinnan. Däremot kan bestämt göras gällande att stickvapen i alltför stort antal anträffats hos personer, vilka genom sin läggning eller omognad kan frestas till missbruk av dem. Det kan vidare göras gällande, att grovt missbruk förekommit i sådan omfattning att samhället bör inskrida mot den fara, som innehav av dessa stickvapen visat sig medföra.

När det gäller att bedöma den abstrakta fara, som innehavet av ett i strafflagens mening livsfarligt vapen innebär, finner anstalten till att börja med att under denna kategori döljer sig allehanda redskap, verktyg och andra bruksföremål, med vilka en våldsverkare kan tillfoga andra människor svår kroppsskada och till och med döden. De vapen eller knivar, som här ägnats uppmärksamhet, spelar i det hänseendet en underordnad roll. Det ligger i sakens natur, att högst alldagliga ting, såsom förskärare, yxor eller skiftnycklar, för att endast taga några exempel, är utomordentligt farliga vapen i händerna på våldsverkare utan att därför inskränkningar i deras användning kan tänkas. En skillnad mellan dessa senare föremål och stiletterna ligger emellertid enligt anstalten dels i den lockelse stiletter utövar på vissa individer utan att dessa därför kan påstås ha ont uppstå samt dels i det förhållandet att stiletter, kastknivar och därmed jämställda

stickvapen inte fyller någon nyttig funktion utan endast är utpräglade anfallsvapen.

Den största förtjänsten med ett förbud mot stickvapen synes anstalten ligga i att därigenom tillskapas en befogenhet för polisman att så snart någon påträffas med sådant vapen kunna inskrida med ett beslagtagande av det. Även exempelvis föreståndare för skola kan då omhändertaga dylika vapen, som anträffas inom skolan.

Det är enligt anstalten praktiskt ogenomförbart och ändamålslost att inrikta sig på ett förbud mot farliga vapen överhuvudtaget. Anstalten anser därför, att ett förbud måste inskränkas till obestriddigen onyttiga typer av stickvapen. Det synes anstalten vara odiskutabelt, att stiletten och springstiletten är vapen utan praktiskt användningsområde och så livsfarliga, att de helt borde förbjudas. Springkniven, som genom sin konstruktion nära överensstämmer med springstiletten, kan möjligen sägas fylla ett nyttigt ändamål. Den utbjudes i varje fall i detaljhandeln såsom ett redskap för jägare och fiskare. Huruvida den verkligen kommit till bruk för sådant ändamål, kan anstalten inte bedöma, men anstalten betvivlar att ett förbud skulle innebära ett besvärande intrång för lojala medborgare. För personer som inte kan bruka mer än en hand, torde dock springkniven kunna anses praktisk. Ytterligare ett av de beskrivna stickvapnen, nämligen kastkniven, finner anstalten ligga utanför kategorien nyttiga verktyg, bortsett från de enstaka fall då den användes av varietéartister vid offentliga tillställningar.

Av det genom polisen tillhandahållna materialet framgår, att ytterst få personer över 21 år finns bland de kända innehavarna av stickvapen. Detta föranleder anstalten att upptaga frågan, huruvida inte ett förbud mot innehav av stickvapen borde begränsas till barn och ungdomar upp till 21 år.

Man kan enligt anstalten inte bortse från det stötande i att ansvarsfulla medborgare inte skulle få inneha exempelvis en springkniv eller att en behovsprövning skulle behöva föregå ett särskilt utfärdat tillstånd härtill. Tänkbart är också, att det för närvarande florerande modet bland ungdomlingar att inneha stickvapen upphör. Därför synes det anstalten vara att bruka mer våld än nöden kräver att införa ett exklusivt förbud mot vissa knivtyper.

Visserligen kan ungdomar vid införande av ett partiellt förbud lättare förvärva för dem förbjudna vapen än om totalförbud införes, men anstalten anser denna synpunkt inte avgörande, eftersom den väsentligaste vinsten med ett förbud mot innehav är rätten att ingripa med omhändertagande av vapnet.

Anstalten föreslår sålunda, att förbud meddelas personer under 21 år att förvärva och inneha stiletter, springstiletter, springknivar och kastknivar, samt att en sådan bestämmelse kombineras med förbud mot överlättelse eller upplåtelse till underåriga av nämnda stickvapen.

Med hänsyn till att icke straffmyndiga personer visat sig inneha stiletter och andra stickvapen synes anstalten en bestämmelse motiverad med innebörd att vårdnadshavare i sådana fall kan bli underkastade straffansvar.

Däremot finner anstalten inte skäl att föreslå bestämmelser angående inlösen av förbjudna stickvapen vid fall där den underårige exempelvis genom arv förvärvat ett dylikt. Med hänsyn till att vapnet kan överlåtas till vuxen person utan formaliteter och det dessutom har ett förhållandevis ringa värde, synes bestämmelser i detta hänseende sakna berättigande.

Att stadga svårare straffart än böter, är enligt anstalten inte påkallat.

Remissyttrandena

Vad först beträffar den allmänna inställningen till förslaget, så tillstyrker nästan alla remissinstanserna en lagstiftning om förbud mot innehav av stickvapen. Av de ca 50 myndigheter och organisationer m. fl., som yttrat sig i ärendet, är det sålunda endast fem som ställer sig tveksamma till värdet av en förbudslagstiftning på området.

De tillstyrkande remissinstanserna anför i huvudsak samma skäl för sin inställning som anstalten. Man framhåller sålunda, att de vapen som här är i fråga är onyttiga föremål, att de är farliga föremål, som i ett betydande antal fall använts av barn och omogen ungdom för att hota eller skada andra personer, och att särskilt springstiletter och springknivar utövar stor lockelse på ungdom. I sistnämnda hänseende uttalas den förmodan, att gangsterfilmer bildat reklam till försäljningen och man konstaterar att denna på vissa håll i de största städerna lett till en ganska allmän beväpning av ungdomen. Man finner det uppenbart, att häri ligger en betydande fara för nya fall av olyckshändelser och brott med dessa stickvapen.

De remissinstanser som ställt sig tveksamma till införandet av den föreslagna förbudslagstiftningen är *länsstyrelsen* och *landsfogden i Norrbottens län* samt *föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges landsfiskaler*.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finner det tveksamt om de av anstalten anförda omständigheterna kan anses utgöra tillräckliga skäl för ett förbud att inneha stiletter och frågar sig, om inte det i praktiken redan rådande importförbudet eventuellt vid behov kompletterat med ett tillverkningsförbud och skärpt straffansvar för brott, där stiletter och liknande vapen kommit till användning, på ett effektivare och mindre uppseendeväckande sätt kan leda till att stiletterna kommer ur bruk. Skulle dessa åtgärder bli för komplicerade, torde det dock enligt länsstyrelsen vara lämpligt att genomföra det av anstalten förordade förbudet.

Landsfogden i samma län anser, att de ungas intresse för knivar inte ökat och att den enda påtagliga förändring som skett är att intresset koncen-

trerats på andra knivmodeller, vilka i och för sig inte torde kunna anses farligare än de knivtyper, som tidigare varit aktuella. Det bör enligt landsfogden uppmärksammas, att det ställer sig mycket svårt att effektivt övervaka det föreslagna förbudet och han är därför närmast böjd att avstyrka det. *Föreningen Sveriges landsfiskaler* anför liknande skäl för sin inställning.

Eftersom det i och för sig torde vara mindre själva innehavet av vapnen ifråga än missbrukandet av dylika vapen som man vill komma åt, synes det *föreningen Sveriges landsfogdar* såsom ett alternativ till det föreliggande förslaget kunna tänkas att kriminalisera endast bärande av vapnen å allmän plats eller eljest under omständigheter som kan leda till missbruk och att kombinera detta med bestämmelser om förverkande.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler menar att ett effektivt utnyttjande av de möjligheter till ingripande som 2 kap. 17 § strafflagen ger borde vara tillfyllest. Om anstaltens uppfattning att stadgandet endast kan tänkas bli tillämpat i extrema fall och därför blott ha teoretiskt intresse i detta sammanhang är riktig, biträder föreningen däremot anstaltens förslag.

En punkt i förslaget, som föranlett invändningar från åtskilliga remissinstanser gäller de personer som förbudet bör avse. Generellt förbud förordas sålunda av *riksåklagarämbetet, hovrätten över Skåne och Blekinge, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, polisverksamhetsutredningen, polismyndigheterna i Stockholm, Malmö och Örebro, landsfogdarna i Stockholms och Malmöhus län, föreningarna Sveriges polismästare och Sveriges landsfiskaler, Målsmännens riksförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges järnhandlareförbund, Cykel- och sporthandlarnas riksförbund samt Sveriges leksakshandlars riksförbund.*

Enligt *hovrätten över Skåne och Blekinge* blir lagstiftningen verkninglös, om man begränsar förbudet till barn och ungdom under 21 år. Den leder då endast till ett ytterligare glorifierande av innehavet. Begränsningen av förbudet innebär vidare, att man från samhällets sida desavuerar de näringsidkare som i känslan av sitt medborgerliga ansvar helt har upphört med att saluföra stickvapnen ifråga.

Socialstyrelsen finner för sin del övervägande skäl tala för ett generellt förbud på detta område. Härvid har styrelsen i första hand beaktat, att de vapen varom här är fråga inte annat än undantagsvis fyller ett förnuftigt ändamål, men därjämte kommer i betraktande, att man endast genom ett fullständigt förbud synes kunna vinna erforderliga garantier för att dessa farliga vapen framdeles inte kan förvärfvas av ungdom. Därest man stadgar en åldersgräns, skulle det sålunda ofta bli svårt för försäljaren att bedöma kundens ålder, vartill kommer att en fri försäljning till vuxna lätt kan leda till bulvanköp samt att förekomsten i ett hem av ett legalt förvärvat vapen över huvud taget kan inbjuda till missbruk. *Socialstyrelsen*

anser sig därför bestämt böra föreslå, att ett generellt förbud mot försäljning och innehav av ifrågavarande stickvapen införes.

Sveriges köpmannaförbund anser de föreslagna åtgärderna inte vara tillräckliga och kan inte finna det stötande att innehav av stickvapen blir generellt förbjudet. En uppdelning av konsumentkretsen i inköpsberättigade och icke inköpsberättigade kunder, beroende på åldern, skulle medföra betydande praktiska svårigheter för de detaljhandlare, som saluför dessa varor. Särskilt i storstäderna, där den personliga kännedomen om kundkretsen ofta kan saknas, blir dessa svårigheter högst betydande. Säkert finge man också räkna med att ungdom under 21 år skulle få sina inköp gjorda under medverkan av äldre kamrater.

I samma riktning uttalar sig de övriga hörda detaljhandelsförbunden.

Även *Unga Örnars Stockholmsdistrikt* finner det otillfredsställande med en lag, som tillåter personer över 21 år att köpa stilettnivar, och anser att dessa liksom livsfarliga dolkar bör betecknas som vapen och jämföras med sådana.

Många remissinstanser tillstyrker anstaltens förslag utan att yttra sig om begränsningen av förbudet men en del remissinstanser har redovisat sina överväganden i frågan, nämligen *kommerskollegium, överståthållarämbetet, länsstyrelsen och landsfogden i Östergötlands län, länsstyrelsen i Malmöhus län, poliskammaren i Hälsingborg, drätselkammaren i Luleå, Stockholms handelskammare och föreningen Malmöhus läns landsfiskaler.*

I flera av dessa yttranden framhålles, att frågan om ett totalförbud bör aktualiseras först om det skulle visa sig att ett i enlighet med förslaget begränsat förbud inte får avsedd effekt.

Överståthållarämbetet anser den föreslagna begränsningen kunna godtagas, oaktat detta medför vissa risker för bulvanköp. Genom begränsningen vinner man fördelen att dispensprövning kan undvaras, liksom att fråga om inlösningsförfarande inte behöver aktualiseras. Den väsentligaste vinsten med förbudet kvarstår, nämligen befogenheten att omedelbart ingripa och omhändertaga vapen, som innehaves av barn och ungdom.

Med hänsyn till att ytterst få personer över 21 år finns bland de av polisen kända innehavarna av stickvapen och då sådana vapen inte vidare kommer att importeras till riket delar *föreningen Malmöhus läns landsfiskaler* anstaltens uppfattning, att förbudet lämpligen kan och bör begränsas till barn och ungdom under 21 år.

Flertalet av de remissinstanser, som förordar totalförbud, anser att ett sådant bör förenas med möjlighet till dispens. Skäl som bör kunna föranleda dispens anges vara behov för invalider att ha tillgång till springkniv, jägares och fiskares behov av sådan kniv samt cirkus- och varietéartisters behov av kastkniv. Endast i ett remissyttrande, nämligen från *länsstyrelsen i Malmöhus län*, anses dispensmöjlighet böra finnas även vid ett enligt förslaget begränsat förbud.

Beträffande frågan vilka vapen som bör omfattas av förbudet har särskilda uttalanden gjorts av fjorton remissinstanser. Av dessa har fem, nämligen *riksåklagarämbetet*, *polisverksamhetsutredningen*, *poliskammaren i Malmö* samt *föreningarna Sveriges polismästare* och *Sveriges landsfiskaler* förordat eller ifrågasatt en begränsning i förhållande till anstaltens förslag. Dessa remissinstanser anför i huvudsak samma skäl för sin inställning. Skälen har utförligast angivits i polisverksamhetsutredningens yttrande.

Enligt *polisverksamhetsutredningens* mening bör förbudet sålunda endast omfatta knivar, vilkas blad kan bringas att automatiskt fällas ut, och alltså inte knivtyper med fast blad eller klinga. Utredningen konstaterar att det nästan uteslutande är förstnämnda knivtyper, som vunnit ökad spridning, och anför vidare.

Det torde kunna påstås, att möjligheten att automatiskt kunna sätta vapnet i brukbart skick verkar så lockande på många ungdomar och att denna egenskap gör knivarna så farliga. Anstalten har i sitt förslag låtit förbudet gälla även stiletter med fast klinga. Vid den marknadsundersökning, som anstalten företagit, fann man i handeln icke några sådana knivar annat än i form av pappersknivar. Polisverksamhetsutredningen anser, att skäl saknas att låta förbudet gälla även dessa knivtyper, särskilt som det torde vara svårt att avgöra om en kniv med fast blad skall hänföras till stiletter eller vanlig dolk; under den av anstalten begagnade definitionen torde för övrigt även kunna inrymmas en mängd verktyg. Ej heller bör förbudet enligt polisverksamhetsutredningens mening omfatta kastknivar såsom anstalten föreslagit. Vad man i detta sammanhang har att bedöma bör väl vara faran av att en viss knivtyp kan komma till brottslig användning. Detta torde icke med fog kunna påstås om kastknivar även om dessa kan anses vådliga ur andra synpunkter; detta kan även sägas vara fallet med pilbågar, luftpistoler och andra liknande leksaker.

I allmänhet har anstaltens förslag i fråga om vilka åtgärder förbudet bör avse godtagits. Endast *hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Skånes järnhandlareförening* har uttalat avvikande mening. Hovrätten anser sålunda att lagstiftningen bör utvidgas, så att den omfattar förbud mot tillverkning, utbudande till försäljning, överlåtelse, upplåtelse, förvärv och innehav av angivna stickvapen. Även enligt *Skånes järnhandlareförening* bör förbudet omfatta tillverkning.

I några remissvar har fråga om inlösen av stickvapen upptagits till behandling. Tidigare har antytts, att *överståthållarämbetet* funnit ett skäl för att begränsa förbudet till barn och ungdom under 21 år vara, att ett inlösningsförfarande då inte behöver aktualiseras. I övrigt har *riksåklagarämbetet*, *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *socialstyrelsen* och *Stockholms handelskammare* anfört synpunkter i denna del.

Riksåklagarämbetet ifrågasätter huruvida inte skälighetssynpunkter talar för att branschman, som har större lager av springknivar så utformade att de kan fylla en praktisk funktion och sålunda komma till legitim använd-

ning, bör ha möjligheter att få lagret inlöst av kronan. I fråga om de utpräglade stiletvapnen anser ämbetet däremot sådana skälighetssynpunkter inte göra sig gällande.

Även *Stockholms handelskammare* vill ifrågasätta om inte ersättning i form av statlig inlösen borde utgå till den som vid förbudets ikraftträdande innehar större lager av ifrågavarande stickvapen.

Från skälighetssynpunkt torde det enligt *hovrätten över Skåne och Blekinge* knappast föreligga någon anledning att förena en förbudslagstiftning på förevarande område med bestämmelser om inlösen av stickvapen. Allra minst finns några skäl att inlösa handelslager av sådana vapen. Men det torde kunna vara till nytta för att snabbt avlägsna de stickvapen, som är spridda bland ungdom, om pengar ställes till förfogande så att polismyndigheterna kan lösa in dessa vapen.

Socialstyrelsen anser, att frågan om inlösen kommer i ett annat läge än det anstalten utgått från, om generellt förbud mot innehav av stickvapnen införes. Föreskrifter om inlösen torde sålunda bli ofrånkomliga för affärsinnehavare, som måste lämna ifrån sig sitt lager av sådana vapen, och vad de enskilda vapeninnehavarna beträffar torde stipulerandet av en rimlig lösensumma medverka till att vapen i större utsträckning än eljest överlämnas till förbudets efterlevande.

De föreslagna bestämmelserna om straff, vårdnadshavarens ansvar och förverkande beröres i några yttranden.

Poliskammaren i Malmö ställer frågan om i speciellt graverande fall av överträdelse av förbudet bötesstraff utgör en tillräcklig reaktion, medan *poliskammaren i Hälsingborg* visserligen finner bötesstraff tillfyllest men ifrågasätter om inte 20 dagsböter borde vara ett minimistraft.

En bestämmelse om straffansvar för den som har vårdnaden om barn under 15 år anser *socialstyrelsen* motiverad endast för den händelse förbudet skulle begränsas till barn och ungdom under 21 år.

Stockholms handelskammare är av den uppfattningen, att den föreslagna bevisregeln i bestämmelsen om vårdnadshavarens ansvar bör ändras så att straff utgår blott om det visas att den minderåriges innehav av ifrågavarande stickvapen skett med vårdnadshavarens vetskap.

Enligt *landsfogden i Norrbottens län* bör det övervägas att utsträcka ansvaret för vårdnadshavare att omfatta även bristande tillsyn av ungdom i åldern 15—21 år eller i varje fall 15—18 år.

Beträffande förverkandebestämmelsen har *hovrätten över Skåne och Blekinge* anfört, att bestämmelsen bör utvidgas så att vid överträdelse av förbudet mot tillverkning, utbudande till försäljning, överlåtelse eller upplåtelse inte blott det aktuella vapnet utan även varulager av dylika vapen kan tagas i beslag och förverkas.

Överståthållarämbetet ställer frågan hur man skall förfara med beslagttaget stickvapen, som innehafts av barn under 15 år vars vårdnadshavare

inte underkastas straffansvar. Om förverkandepåföljd inte anses kunna stadgas utan samband med ådömande av straff, torde för här avsedda fall böra meddelas bestämmelser om stickvapnets inlösen efter förslagsvis samma regler som gäller för skjutvapen.

Med hänsyn till att strafflagens förverkanderegler så långt möjligt bör vara normerande vid utformningen av ny lagstiftning om konfiskation förordar *föreningen Sveriges stadsfiskaler*, att förverkandepåföljden göres fakultativ och ifrågasätter det berättigade i att låta värdet förklaras förverkat när egendomen ej finns i behåll.

Departementschefen

Det alltmer utbredda bruket bland ungdomen att skaffa sig stiletter och andra stickvapen har under de sista åren antagit proportioner, som otvivelaktigt måste betecknas såsom oroande. Kriminaltekniska anstaltens utredning ger också vid handen, att missbruk av dessa vapen och olyckshändelser med dem förekommit i sådan utsträckning, att särskilda åtgärder är påkallade från samhällets sida.

I känslan av sitt ansvar för utvecklingen har organisationer av sådana handelsidkare, som saluför ifrågavarande stickvapen, redan för mer än ett år sedan vidtagit den erkännansvärda åtgärden att uppmana sina medlemmar att upphöra med försäljningen. Uppmaningarna synes ha hörsammats i mycket stor utsträckning. Efter en framställning från samma håll har också ett importlicenstvång, som i realiteten innebär importförbud, införts beträffande berörda vapen med verkan från och med den 1 januari 1959.

Det är emellertid tydligt och framhålles inte minst av nämnda handelsorganisationer, att de vidtagna åtgärderna inte tillräckligt snabbt leder till ett undanröjande av de påtalade missförhållandena. Stiletter och andra stickvapen har redan fått alltför stor spridning bland ungdomen. Jag är därför helt ense med kriminaltekniska anstalten om att nya åtgärder måste till och att dessa bör avse förbud mot själva innehavet av stickvapnen. Denna uppfattning delas också nära nog hundra procentigt av remissinstanserna.

De stickvapen, som utövat den största lockelsen på ungdomen, är springstiletten och springkniven, vilka är så konstruerade att klingan eller bladet genom en utlösningmekanism med en enkel handrörelse snabbt kan fällas ut eller pressas fram ur skaftet. Vid angrepp är vapnet särskilt farligt därför att det kan hållas dolt så att den angripne är helt omedveten om faran ända tills han träffas av stöten. Konstruktionen medför också, att olyckshändelser lätt kan inträffa vid lek med vapnet. Springstiletten har över huvud taget ingen annan funktion än såsom vapen. Springkniven torde däremot kunna användas som en vanlig fällkniv och är ibland utrustad med olika verktyg. Den synes dock inte i den praktiska användningen överlägsen andra knivtyper utom möjligen för personer, som endast kan bruka en hand. Liksom kriminaltekniska anstalten anser jag utan tvekan att springstiletten och

springkniven bör omfattas av ett innehavsförbud. Mot förslaget i denna del har heller ingen invändning gjorts under remissbehandlingen. Däremot har flera remissinstanser kritiserat anstaltens ståndpunkt, att också stilet med fast klinga och kastkniv bör inbegripas i förbudet. Med hänsyn framför allt till att något mera påtagligt behov att ge förbudet denna omfattning inte visats föreligga delar jag dessa remissinstansers uppfattning. Jag anser sålunda, att förbudet endast bör avse springstiletter och springknivar.

När det gäller frågan vilka personer som bör förbjudas inneha springstilet och springkniv, går meningarna starkt isär. I och för sig skulle ett totalförbud enligt mitt bedömande inte kunna anses innebära något större intrång i ett mera beaktansvärt intresse. Ett legitimt behov av springkniv kunde tillgodoses genom dispens från förbudet. Med hänsyn till den konfiskatoriska innebörd ett totalförbud i dagens läge skulle få anser jag emellertid att sådant förbud måste förenas med rätt till inlösen av vapnen ifråga. Inlösenförfarandet skulle medföra betydande administrativa besvär och med den utredning som nu föreligger är det inte möjligt att överblicka vilka kostnader det skulle draga. Ett viktigt skäl för mig att inte f. n. föreslå totalförbud har även varit, att jag funnit det angeläget att ett förbud, som ger befogenhet att ingripa mot ungdomens innehav av stickvapen, snarast träder i kraft. Jag har därför inte velat avvakta den ytterligare utredning, som eljest varit nödvändig. På grund härav förordar jag kriminaltekniska anstaltens förslag att förbudet begränsas till barn och ungdom under 21 år. I likhet med anstalten vill jag understryka, att den väsentligaste vinsten med förbudet är befogenheten att omedelbart omhändertaga springstilet och springkniv, som innehaves av barn och ungdom. Skulle det visa sig, att lagstiftningen med den förordade begränsningen inte blir tillräckligt effektiv, torde man få överväga att vidtaga skärpningar.

Den nya lagstiftningen bör alltså nu i första hand innefatta förbud för barn och ungdom under 21 år att förvärva och inneha springstilet och springkniv. Som kriminaltekniska anstalten föreslagit bör som komplement härtill upptagas förbud att överlåta eller upplåta sådant vapen till barn och ungdom. Jag räknar med att detaljhandlarna såsom redan skett på många håll helt skall upphöra med saluförandet av dessa artiklar. De undgår då också de praktiska svårigheter, som en uppdelning av kundkretsen i inköpsberättigade och icke inköpsberättigade kan medföra. Såvitt känt förekommer f. n. ingen tillverkning av springstiletter och springknivar i landet, utan dessa har importerats från Italien och Tyskland. Genom det från och med den 1 januari 1959 införda importlicenstvånget har all import av dessa varor i praktiken bringats att upphöra. För att hindra att i detta läge en tillverkning upptages inom landet bör den nya lagstiftningen även innehålla förbud häremot. Nyssnämnda beslut om importreglering, som har provisorisk karaktär, bör därjämte ersättas av bestämmelser angående importförbud.

Med den sålunda föreslagna utformningen av förbuden saknas enligt min mening skäl att meddela några bestämmelser om dispensmöjligheter och inlösen. Den som vid förbudens ikraftträdande innehar springstiletten eller springkniv men då blir obehörig därtill kan utan formaliteter överlämna stiletten eller kniven till behörig person.

Lagstiftningen bör givetvis uppta bestämmelser om straff för den, som bryter mot förbuden. Jag delar kriminaltekniska anstaltens uppfattning att det bör vara tillfyllest att här stadga bötesstraff. Likaså är jag ense med anstalten om att även vårdnadshavare till barn under 15 år, vilket innehar springstiletten eller springkniv, bör kunna straffas. En förutsättning härför skall givetvis vara att vårdnadshavaren vet om innehavet och inte kan anses ha gjort vad man kan fordra av honom för att förhindra det. I motsats till anstalten finner jag inte anledning att beträffande denna förutsättning frångå den vanliga regeln att bevisbördan åvilar åklagaren.

För att möjliggöra omedelbart beslag, när någon befinner sig olagligen inneha springstiletten eller springkniv, bör en förverkandebestämmelse införas. Sådan påföljd bör också knytas till tillverknings-, import-, överlåtelse-, upplåtelse- och förvärvsförbudet. Förverkandepåföljden bör inte vara beroende av att straff utdömes. Även överträdelse av den, som på grund av minderårighet går fri från straff, bör således kunna föranleda förverkande. Skäl att låta värdet förklaras förverkat, när stiletten eller kniven ej finnes i behåll, anser jag inte föreligga.

I de fall då springstiletten eller springkniv beslagtages från någon, mot vilken åtal inte väckes, vore det föga rationellt om talan angående förverkande av stiletten eller kniven måste föras vid domstol. Särskilt gäller det sagda vid beslag från barn under 15 år eller från ungdom, som erhåller åtal eftergift. Med hänsyn till det ringa värdet, synes några betänkligheter inte behöva möta mot att tillåta ett enklare förfarande, när det är fråga om förverkande av enstaka stiletten eller kniv. Jag förordar därför, att — på samma sätt som finnes stadgat rörande beslagtagna alkoholhaltiga drycker — undantag medges från regeln att beslag skall följas av åtal inom viss tid och vederbörande åklagare bemyndigas att meddela förordnande om förverkande. Sådant förordnande skall meddelas skriftligen och den, från vilken beslaget skett, kan efter missnöjesanmälan få saken prövad vid domstol.

En bestämmelse erfordras slutligen om hur man skall förfara med springstiletten eller springkniv, som inkommit till riket utan att olovlig införsel eller försök därtill föreligger.

I enlighet med vad jag sålunda förordat har inom inrikesdepartementet utarbetats förslag till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

Förordningen torde böra träda i kraft så snart som möjligt sedan riksdagen yttrat sig över förslaget. Innehavare av stiletten bör dock få något rådrum för att göra sig av med stiletten.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition inhämta riksdagens yttrande över förenämnda inom inrikesdepartementet upprättade förslag till *förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.* samt förmäler att intet torde vara att erinra mot att propositionen av riksdagen behandlas senare än under innevarande vårsession.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Johnny Sköldvall